

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

12.2 Мемлекет және құқық теориясы мен тарихы. Конституциялық құқық

УДК 342.9(574)

ОТАНДЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНЕ ШЕТЕЛДІК МАМАНДАРДЫ ТАРТУДЫҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Абилова Ж.Б.; Бейсенов М.

Zhansayaa@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Евразия ұлттық университетінің
құқықтану мамандығының студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші-Алтынбасов Б.О

«Білімдінің сөзін тыңда, айтқанын үйрен, іске асыр». Бұл Махмұд Қашқари айтқан сөз. Бүгінгі студенттерді, болашақ жас мамандарды біліммен сусындататын өнегелі ұстаз болса керек-ті. ХХІ ғасырға лайықты етіп, бәсекеге қабілетті мамандар дайындау мен жоғары білім беру ісін дамыту ең алдымен еліміздегі жоғарғы мектептердің ғылыми-педагогикалық қуаттылығына тікелей байланысты. Еліміздің жоғарғы оқу орындарындағы профессор-оқытушылар қатарының өсіп шығуы, олардың кәсіби шеберлігінің артуы мәселелері әрқашанда жоғары мектеп саласындағы саясаттың ажырамайтын бөлігі. Дегенмен, барлық мәселе елімізде қалыптасып жатқан жаңа жүйеге сай жас ұрпақты тәрбиелейтін ұстаздар қауымын дайындайтын педагогикалық жоғарғы оқу орындарындағы кадрлардың сапалық құрамына келіп тіреледі.

Осы орайда ҚР Президенті – Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауынан бір-екі ауыз сөз етсек. Жолдауда Тәуелсіздіктің үшінші онжылдығына қадам басып отырған кезеңдегі ел дамуының негізгі басымдылықтарын айқындап берді. Олардың қатарында еліміздің білім беру жүйесін, соның ішінде жоғары оқу орындарын оңтайландыру мәселесі де бар. Елбасы тапсырмасына орай, Білім және ғылым министрлігі еліміздің әр аймағында бір мемлекеттік университет пен бір жекеменшік жоғары оқу орнын қалдыруды жоспарлап отыр. Және де «Қазақстан-2050» стратегиясы бойынша жаңа экономикалық саясат табыстылығының басты шарты кадрлар арқылы нығайтылуға тиіс. Яғни, еліміздегі кез-келген сала мамандарының біліктілік деңгейі. Ол үшін біз: ашық нарықтағы ең үздік шетел мамандарын тартуға және оларды елімізге жұмысқа шақыруға тиіспіз. Ол дегеніміз кең көлемді халықаралық тәжірибесі бар әрі білімді басқару кадрларды пайдалану екі бірдей нәтиже береді: біз өндірісіміздің менеджментін жаңғыртумен қатар, өзіміздің отандық кадрларымызды үйретеміз. Бұл – біздің еліміз үшін жаңа тәжірибе.

Сондай-ақ, осы жолдаудың 3 бөлімінің 4 тармағы – білім және кәсіби машық – заманауи білім беру жүйесінің, кадр даярлау мен қайта даярлаудың негізгі бағдары. Онда былай делінген: бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек [1].

Өзінің мемлекет болып қалыптасу және даму тарихында көптеген сын сағаттарды, сындарлы кезеңдерді басынан өткерген Қазақстан халқы тағы да жаңа белеске көтерілу жолында тың серпіліс жасап отыр. Білім берудің тарихы қоғам дамуының белгілі бір нақты кезеңімен сабақтасып жататыны белгілі. Себебі, білім берудің мақсаты мен міндеттері қоғамның сұранысымен айқындалады және де қоғам дамуының барысы білім берудің жай күйінен де байқалады [2].

Білім беру ісінің мәні, міндеттері және принциптері. Өмір талаптарына сай жастарға білім және тәрбие беру, оларды жан-жақты дамыту – қоғам алдында тұрған басты міндеттердің

бірі. Білім беру – бұл қоғам мүшелерінің адамгершілік, интеллектуалдық мәдени дамуының жоғары деңгейін және кәсіби біліктілігін қамтамасыз етуге бағытталған тәрбие беру мен оқытудың үздіксіз процесі. ҚР-да жастарға білім беру процесі халқымыздық ұлттық салт-дәстүріне, мәдениетіне, экономикасына және саяси өміріне негізделіп іске асырылады [3].

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы бойынша мына мемлекеттік принциптер негізге алынады:

- 1) ҚР-ның барлық азаматтарының білім алу құқықтарының теңдігі;
- 2) Әрбір азаматтың интеллектуалдық дамуы, психикалық филологиялық және жеке ерекшеліктері ескеріле отырып, халықтың барлық деңгейдегі тұрғындарының білімге қол жеткізуі;
- 3) Білім берудің зайырлы сипаты;
- 4) Жеке адамның білімділігін ынталандыру және дарындылығын дамыту;
- 5) Білім беру сатыларының сабақтастығын қамтамасыз ететін білім беру процесінің үздіксіздігі, оқу мен тәрбиенің бірлігі;
- 6) Білім беру ұйымдарының меншік нысандары бойынша, оқу мен тәрбиенің нысандары, білім беру бағыттары бойынша алуан түрлі болуы;
- 7) Білім беруді басқарудың демократиялық сипаты және білім беру ұйымдарының академиялық бостандықтары мен өкілеттілігін кеңейту;
- 8) Білім берудің ізгілікті және дамытушы сипаты;
- 9) Білімнің, ғылымның және өндірістің интеграциялануы;
- 10) Оқушыларды кәсіптік бағдарлау;
- 11) Білім беру жүйесін ақпараттандыру;

Білім беру ісін басқару мемлекеттік-қоғамдық сипатта болады. Республикада Білім және ғылым министрлігі оның төменгі атқарушы органдары Қазақстан Үкіметінің білім беру саласындағы мемлекеттік саясатын жүзеге асырады.

Білім беру жүйесінің құрылымы. ҚР-ның «Білім туралы» Заңы негізінде білім беру жүйесінің құрылымы екіге бөлінеді: жалпы білім беру және кәсіптік білім беру.

Кәсіптік білім берудің әрбір сатысындағы білім беру мазмұны тиісті кәсіптік бағдарламамен белгіленеді [4].

Жалпы білімнің жүйесі – қоғам дамуымен бірге дамып, әрдайым үнемі өзгеріп отырады. Ол әр елдің экономикалық ерекшеліктеріне қарай қалыптасып, үнемі үздіксіз жетіле отырып, барынша күрделене түседі.

ҚР Тәуелсіздіктің 20 жылында еліміздің экономикалық және әлеуметтік дамуымен қатар білім беру жүйесін жаңғырту мақсатында кезең-кезеңімен реформалар жүргізіп келеді. Сол білім беру жүйесіндегі реформаларды жүргізу Егемен Қазақстанның алғашқы құқықтық құжаттарының бірі – Тәуелсіздік Декларациясында бекітілген болатын. Тәуелсіздік алған 20 жыл ішінде Қазақстанның білім беру жүйесінің негізін қалаған екі іргелі стратегия қабылданды. Олар: 2000 жылғы «Білім беру» бағдарламасы және ҚР-да білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы еді.

Еліміздің дамуының жаңа кезеңі барлық салалардың инновациялық-индустриялық дамуына көшуді қарастыратын жаңа міндеттерді алға қойды. Бұл жаңа талаптарға сәйкес білім беру жүйесінің бірден-бір өзгерістерін талап етті. Осы мақсаттарды іске асыру үшін 2011 жылы Мемлекет басшысы Білім беруді дамытудың жаңа мемлекеттік бағдарламасын бекітті. Бұл стратегиялық құжатта ҚР мемлекеттік саясатының 2011-2020 жылдарға арналған білім беру саласының ұйымдастыру негізі қаланды. Сонымен бірге тиімді адами капиталды құру, инновациялық жобаларды іске асыру үшін жоғары білікті кадрларды тәрбиелеу және жаңа технологияларды құруға ерекше назар аударылды.

2013 жылдың басты жетістіктерінің бірі – одан арғы жұмыстың құқықтық негізін қалаған

«Білім туралы» және «Ғылым туралы» екі Заңның бекітілуі. Білім беру үдерісіне оқытудың заманауи әдістемелері мен технологияларын ұдайы енгізіп отыру аталған саланы жаһанданудағы ең басты міндеттердің бірі ретінде алға тартты. Сонымен қатар, педогогикалық құрамның сапа-деңгейін арттыру мәселесі де маңызды шаралар қатарынан орын алды. Енді педогогтардың біліктілігін растайтын тәуелсіз мекемелер қызметіне жүгінетін боламыз. Қысқаша айтқанда, кадр сапасын сараптау міндетін сол кадрды даярлаған ЖОО-дан өзге бейтарап мекеме атқарғаны өте орынды. Елбасы Н.Назарбаев белгілеген Қазақстанның даму стратегиясы еліміздің әлемдік қауымдастықтағы бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған. Жалпы алғанда, ұлттық білім беру жүйесінің, оның ішінде жоғары мектептің ілгері дамуы Президент қойған міндеттердің табысты түрде жүзеге асырылып жатқандығының дәлелі болып табылады. 2010 жылы Қазақстанның Болонья декларациясына қосылуы еліміздің тарихындағы маңызды оқиға болып, отандық жоғары оқу орындарын еуропалық білім беру кеңістігінің толық құқылы серіктесі етті. Мұндай серіктестік белгіленген өлшемдерді ұстануға міндеттейді. Аккредиттеу арқылы білім беру қызметінің сапасын қамтамасыз ету осылардың ішіндегі басым бағыт болып табылады. Бүгінгі таңда әлемдік тәжірибе көрсетіп отырғандай, жоғары оқу орны үшін аккредиттеуден өту, оқу орнының жұмыс жасауы мен заңды түрде қызмет етуінің міндетті шарттарының бірі болып отыр. Еуропалық академиялық қауымдастық аккредиттеуді ұйымдастыру мен өткізу мәселесіне өте мұқият қарайды. Себебі, аккредиттеуден өту арқылы жоғары оқу орны өзі тәріздес оқу орындары арасында беделінің жоғары екендігін дәлелдейді және бұл оның «сапа белгісі» болып табылады. Еуропалық жоғары оқу орындарында ұлттық және халықаралық аккредиттеуді өткізу тек сапа кепілдігі ұйымдарының еуропалық тізіміндегі арнайы агенттіктерге ғана сеніп тапсырылады. Отандық жоғары мектеп осыған ұқсас жолмен келе жатыр: ҚР Білім және ғылым министрлігі отандық жоғары оқу орындарына өз қызметін тәуелсіз бағалауды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін аккредиттеу мен саралаудың ұлттық үлгісін құрды. Бүгінгі таңда жиырмадан астам отандық жоғары оқу орны ұлттық институционалдық аккредиттеуге ие болды. Ал, бұл халықаралық аккредиттеуден өтудің міндетті шарттарының бірі. Қазақстандық жоғары оқу орындарының халықаралық тұрғыда танылуға деген ұмтылысы қазіргі кезде қоғамдық-кәсіби аккредиттеуді дамытуға байланысты болуда. ҚР-да білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы елімізде тәуелсіз аккредиттеу құрылымын дамыту бойынша шарттарды құруды қарастырады [5].

Президент білім беру жүйесін жаңғырту бағытында алдымызға ұланғайыр міндеттер қойды. Оқыту үдерісіне қазіргі заманғы әдістемелер мен технологияларды енгізу уақыт талабы екенін ұғынатын мезгіл жетті. Сонда ғана Қазақстандық білім беру жүйесі одан әрі өркендеп, халықаралық стандарттарға теңесетін болады. Елбасы Қазақстан халқына арнаған Жолдауында оқу үдерісіне осы заманғы әдістеме мен ақпаратты технологияны енгізу қажеттігін атап көрсетті. Бүгінде оқу-әдістемелік базаны кредиттік технологиясыз көзге елестетудің өзі қиын. Оқу үрдісіне оқытудың интерактивті технологиясын енгізу, оның ішінде, бейнеконтентпен қашықтықтан оқыту технологиясын қолдану, инженерлік-техникалық мамандықтар бойынша материалдық-техникалық базаны нығайту, электронды оқу залдарының санын көбейту, ғылыми-зерттеулерді ұйымдастыру кеңінен жалғасып келеді.

Бүгінгі таңдағы адамзат тіршілігінің негізгі тұғырнамасы – білім! Тәуелсіздік алғалы бері жыл сайын жүргізіліп, білім жүйесіне енгізіліп отырған реформалар біздің болашағымызға салынып жатқан даңғыл жол деп айтуымызға болады. Себебі, қай мемлекеттің болсын даму жолы, яғни экономикалық-әлеуметтік жағдайына тікелей апарар жол – сол елдің білімінің дамуы. Яғни, болашақта бәсекеге қабілетті мемлекеттер қатарына ену міндеті бәсекеге қабілетті жас маман мойнына жүктелетін абыройлы да, жауапты міндет болып отыр. Бүгінгі жас ұрпақ – ертеңгі мемлекет тұтқасын ұстаушы білікті маман, ел тағдырын шешуші азамат. Олай болса еліміздің болашағы болып табылатын жас мамандарға білім беретін ЖОО-дың білім жүйесін

дамыту заман талабы деп айтуымызға болады [6].

Жаңа модельде Елбасы отандық ғылымды дамытудың жаңа бағытын көрсетті. Бұл – ғылымды әлемдік деңгейге жеткізу және экономиканы инновациялық дамытуға нақты үлес қосу. Нәтижесінде соңғы екі жыл – нағыз өзгеріске толы кезең болды.

Біріншіден, ғылымға бөлінетін қаржы айтарлықтай өсті. Президенттің қолдауымен қысқа мерзім ішінде қаржы көлемі 2,5 есе өсті. 2010 жылы 20 млрд. теңге болса, биылғы жылы 48 млрд.-қа жетті.

Екіншіден, кадрлармен қамтамасыз ету мәселесі шешілді. Бұрынғы жылдары біраз келеңсіз жағдайдың куәсі болдық. Олар – ғылыми кадрлардың қартаюы және жалпы санының азаюы. Ал, 2010 жылдан бастап жағдай түбегейлі өзгерді. Ғылымға жастар бет бұра бастады. Кадрлық потенциал өсті. Жаңа модель жастардың ғылым болашағына деген сенімін арттырды. Экономикаға пайдалы нақты жобалар арқылы өз мүмкіндіктерін көрсетуге жағдай жасады. 2 жылға жуық уақыт ішінде Заңды жүзеге асыру мынадай негізгі механизмдерді жасауға мүмкіндік берді:

Бірінші – ғылымды басқарудың жаңа моделін толық іске қосу. Әлемдік ғылымды және Қазақстан экономикасының сұранысын талдау негізінде Жоғары ғылыми-техникалық комиссия жаңа басымдықтарды бекітті. Жобаларды іріктеудің, халықаралық сараптама жасаудың жаңа критерийлері белгіленді. Ғалымдар форумында Елбасы бұл модельді «ғылым саласына серпін беретін институционалды негіз» - деп атады.

Екінші механизм – ғылымды қаржыландырудың жаңа түрлерін енгізу. Олар әлемдік тәжірибеге сай келеді және біздің ғалымдардың белсенділігін арттырды.

Үшінші механизм – зерттеушілерге алғаш рет шетелдік ірі ғылыми-техникалық ақпарат ресурстарына жол ашылды. Thomson Reuters (АҚШ), Springer (Германия), Elsevier (Нидерланды), Wiley-Blackwell (Ұлыбритания) компанияларымен ұлттық лицензиялар мен келісімдерге қол қойылды.

Төртінші механизм – қазақстандық ғылымның әлемдік кеңістікке бірігуі. Қазақстанның жоғары оқу орындарына жетекші шетелдік ғалымдарды шақыру, ғалымдардың ғылыми мобильдігін дамыту бағдарламалары іске аса бастады. Жоғары оқу орындарында ғылымды жедел дамыту, студенттерді, магистранттар мен докторанттарды ғылыми зерттеулерге тарту жұмыстары басталды. Бұған ғылыми дәрежелер мен атақтардың жаңа жүйесіне көшу де әсер етуде. Нәтижесінде жоғары оқу орындарының ғылыми жобаларға қатысу үлесі 2012 жылы 57%-ға жетті. Ол 2010 жылы 33% болатын. Яғни, біздің жетекші университеттер мен талантты жастар ғылымды дамытудың басты күшіне айналуға.

Ғалымдардың еңбектері шетелдік рейтингі жоғары журналдарда көптеп жариялана бастады. 2 жыл ішінде беделді әлемдік журналдарда жарияланған мақалалар саны 2 есеге өсті. Мысалы, 2012 жылы ғалымдардың 478 мақаласы жарық көрген. 2013 жылдың бірінші жарты жылдығының өзінде 500-ден астамы жарияланды. Бұл – экспонента бойынша нағыз өсу. Әлемдік практикада елдер ғылыми мақалалар бойынша 3 топқа бөлінеді. Қазіргі уақытта Қазақстан 5 жылда 1 мыңнан 10 мыңға дейін мақала жариялап, 2-ші топқа еніп отыр. Бұл алдағы 2-4 жыл ішінде жылына 2 мың мақалаға жеткізуге мүмкіндік береді. Осы арқылы біз аталған көрсеткіш бойынша әлем елдерінің жоғары – бірінші тобына ене аламыз. Біздің халықаралық мақалалардың сапасы шетелдік сападан кем емес. Соңғы уақытта әлемдік басылымдарда қазақстандық ғалымдардың жұмысына жасалған сілтеме саны 3 есеге артты. Еліміздің ғалымдары әлемдік деңгейдегі зерттеулерге қол жеткізді. Бұл шетелдік ғалымдармен байланыстың, бірлескен жұмыстар санының өскенін көрсетеді. Ресей ғалымдарымен өзара байланыс жасау бүгінде дәстүрге айналған. Қазіргі уақытта алыс шетел өкілдерімен бірлесіп жариялаған мақалалар көбейді. Ең алдымен, АҚШ, Ұлыбритания, Германия, Израиль, Испания, Италия, Канада, Польша, Оңтүстік Корея және Жапония сияқты елдермен өзара байланыс

дамып келеді. Бұл – объективті әрі тиімді процесс.

Білім және ғылым саласы елдің бәсекеге қабілетін арттыруға қомақты үлес қосады. Елімізде шетелдік жұмыс күшін тарту мәселесі бар. Бұл ретте ел Үкіметі өзінің саясатын ұстанып отыр. Бұл бағыттағы саясаттың қағидаттары бірінші кезекте ішкі еңбек нарығын қорғауға негізделіп отыр. Бүгінде Қазақстанда үдемелі индустриалдық-инновациялық бағдарламаны іске асыруға байланысты шетелден жоғары білікті мамандарды тартуға еліміз мүдделі. Осы орайда шетелдік жұмыс күшін Қазақстанға тарту, яғни шетелдік еңбек күшінің саны бойынша квотаны белгілеу және елімізде жұмыс істеуге арналған рұқсатнама тәртібін белгілеу шаралармен реттеледі. Бүгінде еліміздегі квотаның мөлшері экономикалық белсенді халық санының 0,85 пайызын құрайды. Бұл абсолюттік деңгейде 2011 жылы 72 мың шетелдің жұмысшының Қазақстанда жұмыс істеуге болатынын білдіреді. Қазіргі кезде рұқсатнаманы алып, жұмыс істеп жатқан шетелдік мамандардың саны 29 мыңға жетіп отыр. Айта кетейік, еліміз заңнамасында жоғары білікті мамандарды тартуда жеңілдіктер айқындалған. Ал жұмысшы мамандар бойынша талаптар қатаң реттеледі. Осы орайда елімізде қызмет істеп жүрген шетелдік жұмыс күштерінің арасында жоғары білікті мамандардың үлесі 75 пайызды құрайды. Елімізге келіп жатқан шетелдік мамандар әлемнің 100-ден астам мемлекетінің өкілдерін құрайды. Оның ішінде 90 %-ы алыс шетелден келетін мамандар. Осындағы алғашқы бестікте Қытай, Түркия, Ұлыбритания, Үндістан және Италия елдерінің азаматтары тұр.[7]

Қазақстанның жоғары оқу орындарына шетелдік ғалымдарды шақырудың басты мақсаттары:

- 1) Жоғары оқу орнының білім сапасын көтеру;
- 2) Оқытушылардың біліктілік деңгейін шыңдау;
- 3) Халықаралық аренадағы еліміздің білім беру жүйесінің сапасын арттыру;
- 4) Алдағы білім беру жүйесі туралы шетелдік ғалымдармен бірлескен тәжірибие жүргізу арқылы жоспар жасау.

ЖОО-ның шетел мамандарын шақыру процесі:

1) Кафедра немесе университеттің басқа бөлімшесі шетел маманы ретінде шақырылған шетел маманын шақыру үшін ұсыныс-негіздеме жібереді. Бөлімше өтінім мен шығын сметасына қол қоятын штат кестесі бойынша немесе халықаралық ынтымақтастық және қаржы департаментімен алдын-ала шақырту қажеттігі мен оның қаржы мүмкіндігін ескере отырып, келісу керек;

2) Кафедра немесе университеттің басқа бөлімшесі шетел мамандарын келу шарттары туралы міндетті түрде хабардар етеді;

3) Ғалымдар QS рейтингісі бойынша әлем университеттерінің үздік 500 ЖОО қатарынан болуы тиіс;

4) Келу мерзімі бойынша 14 күн (12 жұмыс күні).

5) Ректор немесе жетекшілік ететін проректор жеке хат арқылы шетел маманын шақырады;

6) Халықаралық ынтымақтастық департаменті қарапайым іскерлік визасын немесе 3 айға дейінгі шетел маманының жұмыс визасын алу үшін шақыртуды рәсімдейді;

Шетел маманын шақыртуға қызығушылық танытқан бөлімше Халықаралық ынтымақтастық департаментіне тиісті үлгіде келесі құжаттарды ұсыну қажет:

а) толтырылған ішкі өтінім-сауалнама;

б) оқылатын төлқұжат көшірмесі.

Шетел мамандарын шақыру үшін барлық құжаттар Халықаралық ынтымақтастық департаментімен келісілген жағдайда ғана рәсімделеді.[8]

ҚР Конституциясының, «Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы Қазақстан Республикасының» 1995 жылғы 19 маусымдағы № 2337 Заңының нормаларына сәйкес

республика аумағында өзге мемлекеттер азаматтарының құқықтық жағдайы реттеледі. Қазақстан Республикасындағы шетелдіктер барлық құқықтар мен бостандықтарға ие, сондай-ақ оларға Қазақстан Республикасының Конституциясында, заңдары мен халықаралық шарттарында белгіленген міндеттердің бәрі жүктеледі. Қазақстан Республикасының заңдары мен халықаралық шарттарында қарастырылған жағдайлар бұған жатпайды. Қазақстан Республикасындағы шетел азаматтары үшін ұлттық режим орнатылды, бұл олардың Қазақстан азаматтарымен құқықтық жағдайы тең екенін білдіреді. Шетелдік жұмыс күшінің санаттары жұмыстар мен жұмысшылар кәсіптерінің бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтамалағына, жұмысшылар кәсіптерінің тарифтік-біліктілік сипаттарына сәйкес білікті жұмысшаларды тарту.[9]

Илияс ИСАЕВ – қаржыгер-сарапшы, экономика ғылымының кандидаты: –Қазір, әрине, «шетелден маман неге әкеле береміз, өзімізде онсыз да жұмыссыздар саны еселеп көбеюде» деп байбалам салуымызға болады. Бірақ бұл жерде әңгіме маманның жоғары білімді, қажетті деңгейде біліктілігінің болуына, белгілі бір ғылыми дәреженің иегері екендігіне байланысты болып отырғанын түсінуіміз керек. Біз бұл жерде сырттан келген маманның өз елімізде санаулы уақыт ішінде өз ізбасарын қалыптастыруына мән беруіміз керек. Шетелдік маманды елімізге кіргізбей қойғаннан гөрі елімізге әкеліп, білгенін өз еліміздегі маманға үйретуге міндеттесек, біздің ұтарымыз көп болар еді. Ал шетелдік маманды елімізге әкелу бізге маман дайындауға кететін қаржыны үнемдеуге мүмкіндік береді. Одан гөрі шетелден дайын маманды әкеліп, тәжірибесін пайдаланып, білгенін өз еліміздегі маманға үйретуіне жағдай жасасақ, біз содан ұтар едік. Осы орайда еліміздегі жоғары оқу орындары заманауи мамандарды өз елімізде дайындауға ұмтылуы керек. Әйтпесе шетелдік жұмысшылармен ғана өркендейміз деп, өмір бойы соларға иек арта берсек, ел ретінде дамымаймыз.

Ғабиден ЖАЙЛИН – Заңгер:

–Шетелдік жоғары білімді маман азғантай жалақы үшін елімізде жұмыс жасауға келмейді. Олардың қай- қайсысы болсын біздің еліміздегі қызметкердің жалақысынан бірнеше есе жоғары жалақыны талап етеді. Оларға қызмет ұсынғанымызбен қоймай, жоғары жалақы бергеннен гөрі соларға төленетін қаржының есебінен өз мамандарымызды шетелде оқытқанымыз дұрыс емес пе?! Есесіне, өз еліміздің азаматын білікті маман қылып даярлап аламыз әрі қызметпен қамтамасыз етеміз. Біз қайткен күнде өз еліміздің азаматын жұмысқа тартуға тырысуымыз керек. Әйтпесе заманауи мамандарды шетелден тарта берсек, өз азаматтарымыз жұмыссыз жүре берсе, ешқашан дамыған елдердің қатарына қосыла алмаймыз. Өзгенің маманы қанша айтқанмен өзгелігін жасайды. Заңда бәрі көрсетілгенмен, айрықша бөлектеп, «экономикалық аймақ» деп басымдықтар беру дұрыс емес.

Жалпы, Елбасының өзі алдағы уақытта елімізге қажетті мамандарды өзімізде дайындауға ұмтылуымыз керек екенін баса айтты ғой. Енді алдағы уақытта еліміздегі ЖОО-ның басты міндеті заманауи мамандарды дайындау болуы керек. Министрлік тарапынан ЖОО-ларға қоғам сұранысын қанағаттандыратын мамандарды дайындауға талап қойылуы керек. Әйтпесе өз елімізде қанша жұмыссыз жастар жүр, тіпті бірнеше дипломды сандыққа салып қойып, базарда жүргендер де жетерлік. Қаншама ЖОО-лар бар. Ал маманды сырттан іздейміз. Осының өзі сырттан маман тартудың дұрыс еместігін білдіреді. Сондықтан иннов(ациялық технологиялар паркіне шетелдік жұмысшыларды квотасыз тарту мәселесін қолдамаймын. Мәселені біржақты ойлағаннан гөрі сол мәселені шешу жағын ойлаған дұрыс секілді.[10]

Қазіргі заманғы білім беру жүйесіне сәйкес сапаға қол жеткізу мақсатында, біз нәтиже беретін кез келген әдістерді қолдану мүмкіндіктеріне қол жеткізуге тиістіміз. Сондықтан, отандық білім беру жүйесіне шетелдік мамандарды тартудың ұйымдастырушылық құқықтық мәселелері осының бірден-бір себепкері болуына сенеміз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы
2. Ерболат Саурықов, Тараз инновациялық-гуманитарлық университетінің ректоры, ф.ғ.д., профессор
3. Қ.Жарықбаев, С.Қалиев. Қазақтың тәлім-тәрбиесі. - Алматы: Сана, 1995.
4. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы
5. «Білімді ұрпақ – ұлт болашағы» 30.12.2011.
6. Білім сапасы – басты ұстаным. «Егемен Қазақстан» газеті. Сәрсенбі, 5 қыркүйек, 2012
7. Республикалық қоғамдық-саяси күнделікті газет 2 қазан 2013
8. www.enu.kz
9. Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы ҚР заңы
10. «Алаш айнасы» газеті. 2 қазан, 2013

УДК 342.4(574)

ҚАЗІРГІ ЗАМАНДАҒЫ БАЛА ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУДЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңсағанова А.А.

aler-1994@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Евразия ұлттық университетінің
құқықтану мамандығының студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші- Ибрагимов.Ж.И.

Отбасы - қоғамдық қатынастар мен процестердің алуан түрлі формалары біртұтас болып ұштасатын кешенді әлеуметтік құбылыс болып табылады. Сондықтан да әлеуметтік құбылыс бола отырып, ол адамзат өмір сүру жағдайына қарай құрылып, оның дәстүрлері мен әдеттері ғасыр өткен сайын жаңа сипатта көрініс береді. Отбасын әлеуметтану ғылымында былай деп көрсетеді «отбасы дегеніміз – тарихи өзгеріп отыратын әлеуметтік топ, оның жалпы белгілері – бөтен адаммен жыныстық байланыс орнату, туысқандық қатынастар жүйесі, адамның жеке-дара адамгершілік сапаларын қалыптастырып дамыту, белгілі бір экономикалық қызметті іске асыру» [1,24]. Яғни, адамзат отбасын құра отырып, сол шағын мемлекетке әлеуметтенеді, отбасылық құндылықтар қалыптастырады және әдет-ғұрып дәстүрлерін дамытады. Отбасының жоғарыда келтірілген анықтамасы бойынша, ол - отбасындағы қатынастар, отбасының құрылымы мен формасы тарихи өзгеріп отыратын әлеуметтік топ.

Ең алдымен біз жастар тәрбиесіндегі отбасының рөлін айқындап алайық. Әдебиеттерде көрсеткендей, “Отбасы – жанұя, үй деген сөздің синонимі”, яғни бір оттың (ошақтың) басында өмір сүріп жатқан қандас адамдар жиынтығы [2,10]. Бір оттың басында өмір сүруге дайындық физиологиялық және психологиялық тұрғыдан негіздеуді қажет ететіндігі сөзсіз. Ер адам мен әйел адамның сезімдерінен туындаған шешім мен жауапкершілікті ұғыну негізінде отбасылық өмір бастала отырып, ұрпақ жалғастыру процесі жүзеге асады.

Кейбір ғылыми зерттеулерде, отбасыға мынадай анықтама берілген: қазіргі заманғы отбасы – ерлі-зайыпты екі адамның арасындағы некеге құрылған негізгі әлеуметтік топ, отбасыға сонымен бірге ұрпақтары (ұл-қыздары) да кіреді. Отбасының негізгі функцияларының қатарына мыналар кіреді: өмірге бала әкелу, оны тәрбиелеп, өсіру, ең бастысы ерлі-зайыптылар жыныстық қарым-қатынас қажеттілігін және эмоциялық сезімдерін және басқа ішкі және